

نقش زنان در اقدام و عمل به مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی

سید ضیاءالدین علیان‌سب^۱

لیلا امیری^۲

آمنه امیری^۳

چکیده

موضوع اقتصاد مقاومتی اهرمی در برابر تحریم‌های اقتصادی است که یکی از الزامات اقتصاد مقاومتی توانمند کردن آحاد مردم است. در این بین زنان به عنوان یکی از مهم‌ترین اقشار جامعه، در تربیت و پرورش منابع انسانی زمینه‌ی توسعه اقتصادی در کشور را فراهم می‌کند. زنان در خانواده به عنوان عاملان پرورش و رشد نیروی کار می‌توانند در جریان بهره‌وری و تولید ملی و اقتصاد مقاومتی سهم بسزایی دارند؛ بنابراین این نوشتار به روش کتابخانه‌ای و به شیوه‌ی تحلیلی با هدف تبیین نقش زنان در عمل به ارکان اقتصادی و ارائه‌ی راهکارهایی در جهت تحقق مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی نگاشته شده و در جهت پاسخ‌گویی به این سؤال است که بانوان چه نقشی در تحقق مؤلفه‌های اقتصادی دارند؟ این نوشتار با عنوان «نقش زنان در اقدام و عمل به مؤلفه‌های اقتصادی» به این نتیجه رسیده؛ جایگاه مادری و همسری، عمده منابع مصرف را به زن می‌سپارد و انتظار می‌رود که او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح بین درآمدها و هزینه‌ها، توازن برقرار کند و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصاد خانواده نقش مؤثر ایفا کند. صرفه‌جویی و جلوگیری از اسراف، هدفمند کردن هزینه‌ها، ارائه برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت با رویکرد اقتصاد مقاومتی، تلاش برای هم‌افزایی علمی با کمترین هزینه‌ها، از مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است که زنان جامعه می‌توانند در اجرای آن نقش مهمی ایفا کنند.

کلیدواژه: مقام معظم رهبری، اقتصاد، مقاومتی، زنان، مؤلفه.

^۱ دکترای علوم قرآنی، هفت سال درس خارج حوزوی، استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی تبریز. olyanasab_s@yahoo.com

09144051038

^۲ طلبه سطح سه مرکز آموزش عالی الزهراء (سلام الله علیها)، گرایش تفسیر و علوم قرآنی، پست الکترونیک: ll.amiri@mihanmail.ir، تلفن: ۰۹۳۵۳۶۴۵۳۲۲

^۳ طلبه سطح سه مرکز آموزش عالی الزهراء (سلام الله علیها)، گرایش تفسیر و علوم قرآنی

طرح مسأله

مسأله‌ی اقتصاد مقاومتی تدبیری هوشمندانه است که از سوی مقام معظم رهبری مطرح گردید و مفهومی است که برای مقاوم سازی، بحران زدایی و ترمیم ساختارها و نهادهای فرسوده و ناکارآمد موجود در اقتصاد مطرح شد. اقتصاد مقاومتی به دنبال آن است که با کاهش وابستگی‌ها و تأکید بر مزیت‌های تولید داخلی و تلاش برای خودکفایی، زمینه‌ی توسعه و پیشرفت را مهیا سازد. در این بین کسانی که می‌توانند نقش مهمی در اقتصاد مقاومتی ایفا کنند، زنان هستند، بنابراین جا دارد این سوال مهم مطرح شود که زنان چه نقشی در عمل به مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی دارند؟ زنان می‌توانند در نوع خرید و نوع نگهداری کالاها نقش اساسی را در خانواده ایفا کنند؛ چراکه زنان، نیمی از پیکره‌ی جامعه و تاثیرگذار روی نیمه‌ی دیگر جامعه هستند؛ حال یا به عنوان همسر و یا به عنوان مادر در خانواده و دارا بودن نقش تربیتی، عاطفی و مهرورزی و یا به عنوان یک دختر که مطالبات اقتصادی خاص خود را در جایگاه فرزند و ویژگی جنسیتی زنانه و دخترانه می‌تواند داشته باشد. بنابراین مطمئناً فرهنگ‌سازی تقاضاها، مطالبات، کنترل و هدایت آن‌چه که به دست می‌آید به فرهنگ خانواده‌ها بستگی دارد.

با توجه به تحریم‌های صورت گرفته در سال‌های اخیر علیه جمهوری اسلامی ایران و مشکلات اقتصادی، و از طرفی نقش بسیار مهم زنان در پیشرفت اقتصادی کشور، ضرورت دارد در این زمینه تحقیقات جدی انجام پذیرد و نقش زنان در اقدام و عمل به مؤلفه‌های اقتصادی با روش کتابخانه‌ای و شیوه‌ای تحلیلی تبیین گردد.

لازم به ذکر است در زمینه‌ی اقتصاد مقاومتی، کتاب‌ها و مقالاتی نگاشته شده است؛ از جمله می‌توان به کتاب "اقتصاد مقاومتی با رویکرد جهاد اسلامی" نوشته‌ی ابوتراب علی‌رضایی؛ که در آن، اقتصاد مقاومتی را از جنبه‌ی اسلامی بودن، مورد بررسی قرار داده است و کتاب "اقتصاد مقاومتی با تولید ملی" نوشته‌ی احسن‌الله رادمهر که در این اثر، رسیدن به اقتصاد مقاومتی را از لحاظ تولیدات ملی، مورد بررسی قرار داده و کتاب "درس گفتارهای اقتصاد مقاومتی" تألیف عادل پیغامی؛ که به تبیین و شرح اقتصاد مقاومتی و اهداف آن پرداخته است؛ ولی با بررسی‌های صورت گرفته، مشخص شد که در هیچ یک از این کتاب‌ها، نقش زنان در اقتصاد مقاومتی با نگاه دینی بررسی نشده است از این رو، ضرورت انجام چنین تحقیقی دو چندان می‌شود.

مفهوم شناسی

در نوشتار پیش‌رو، از واژه‌ها و اصطلاح‌های مختلفی استفاده می‌شود که برخی از آن‌ها، کاربرد بیشتری دارند. از این رو برای روشن شدن محدوده‌ی بحث و گرفتار نشدن به مغالطه‌ی اشتراک، لازم است واژه‌ها و اصطلاح‌های کلیدی، مفهوم‌شناسی شود.

اقتصاد

واژه‌ی اقتصاد، مصدر باب افتعال از ریشه «قصد» به معنی مستقیم نمودن و استوار داشتن راه است و میانه‌روی در چیزی و پرهیز از افراط و تفریط؛ مثل جود یا بخشش که میان حالت زیاده‌روی و بخل قرار دارد. (راغب اصفهانی، ۱۴۰۴؛ ۱۹۸؛ ابن منظور، ۱۳۷۴؛ ۴۹۸؛ طریحی، ۱۳۷۵؛ ۳ / ۱۲۸)

اقتصاد در اصطلاح، عبارت است از دانشی که به تخصیص بهینه‌ی کالاها و فرآورده‌ها می‌پردازد؛ به عبارت دیگر، علمی است که به تفسیر حیات اقتصادی و پدیده‌های آن و ارتباطشان با عوامل کلی آنها اهتمام می‌ورزد. (جهانیان، ۱۳۸۸، ص ۱۴۱)

مقاومت

مقاومت واژه‌ای عربی است. «مقاومۃ» مصدر باب مفاعله از ریشه‌ی «قوم» که در بیشتر کتاب‌های لغت در معانی؛ ایستادگی کردن، پایداری نمودن، مقابله کردن، پافشاری کردن، برابری کردن، دوام و استحکام به کار رفته است. (ابن منظور، ۱۳۷۴؛ ۴۹۸/۱۲؛ ابن اثیر، ۱۳۶۷؛ ۴ / ۱۲۵)

اقتصاد مقاومتی

«اقتصاد مقاومتی» به شکل اصطلاحی، توسط رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر به ادبیات سیاسی ایران وارد شده که ایشان در تعریف آن فرموده‌اند:

«اقتصاد مقاومتی؛ یعنی آن اقتصادی که در شرایط فشار، در شرایط تحریم، در شرایط دشمنی‌ها و خصومت‌های شدید می‌تواند تعیین کننده‌ی رشد و شکوفایی کشور باشد». (بیانات رهبری در دیدار دانشجویان، ۹۱/۵/۱۶) ایشان در جای دیگر فرموده‌اند: «اقتصاد مقاومتی معنایش این است که ما یک اقتصادی داشته باشیم که هم روند روبه رشد اقتصادی در کشور محفوظ بماند، هم آسیب‌پذیری اش کاهش پیدا کند؛ یعنی وضع اقتصادی کشور و نظام اقتصادی طوری باشد که در برابر ترفندهای دشمنان که همیشگی و به شکلهای گوناگون خواهد بود کمتر آسیب ببیند و اختلال پیدا کند. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت ۹۱/۶/۲)

خاستگاه اقتصاد مقاومتی

«اقتصاد مقاومتی» از دیدگاه رهبری باید در ظرف اقتصاد اسلامی تفسیر شود؛ زیرا وی در بیانات متعددی به ضرورت در نظر گرفتن مبانی، ارزش‌ها و دستورهای اسلامی در علوم انسانی و از جمله در علم اقتصاد و الگوی اسلامی ایرانی پیشرفته را تأکید کرده است. ایشان در این مورد فرموده‌اند:

یک عده هستند که تصور می‌کنند می‌شود ملتی مسلمان بود؛ اما به احکام اسلامی عمل نکرد. این تصور معنایش جدایی دین از سیاست است؛ معنایش این است اسم‌تان مسلمان باشد؛ اما به احکام اسلامی عمل نکنید و نظام بانکداری، اقتصاد، آموزش و پرورش، شکل و محتوای حکومت و ارتباطات فرد و جامعه‌تان

به خلاف اسلام طبق قوانین غیر اسلامی و حتی ضد اسلامی باشد. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران به مناسبت عید غدیر خم، ۲۸/۲/۷۴)

ما در زمینه‌ی علوم انسانی، احتیاج به تحقیق و نوآوری داریم. مواد و مفاهیم اساسی‌یی که بر اساس آن می‌توان حقوق، اقتصاد، سیاست و دیگر بخش‌های علوم انسانی را تشکیل داد و تولید و فرآوری کرد، به معنای حقیقی کلمه در فرهنگ عریق و عمیق اسلامی ما وجود دارد که باید از آن استفاده کنیم. (بیانات رهبری در دیدار جمعی از استادان دانشگاه‌های سراسر کشور ۸/۸/۸۲)

به دلیل این که اقتصاد مقاومتی، در وضعیت تهدید و فشار اقتصادی دشمن پدید می‌آید؛ بنابراین معنای اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری، مترادف با نظام اقتصادی اسلام نیست، بلکه شکل خاصی از نظام اقتصادی است که در وضعیت خاص پدید می‌آید و اقتصاد مقاومتی ارائه شده از سوی مقام معظم رهبری برگرفته از اقتصاد اسلامی است.

در این بخش نوشتار، ابتدا به بیان ارکان اقتصاد مقاومتی ارائه شده از سوی آیت‌الله خامنه‌ای پرداخته، سپس نقش زنان در عمل با این ارکان بررسی می‌شود.

ارکان اقتصاد مقاومتی

از نظر مقام معظم رهبری، اقتصاد مقاومتی، مؤلفه‌ها و ارکانی دارد که در این قسمت، نقش زنان در عمل به هر یک از این مؤلفه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. پرهیز از اسراف و تبذیر

از جمله برنامه‌های دین اسلام، بهره‌برداری مشروع از نعمت‌های الهی و امکانات زندگی است، از این رو، دین اسلام، اسراف و زیاده‌روی را حرام و ناروا می‌داند؛ زیرا فرد اسراف‌گر با این کار خود، بر پیکر جامعه ضربه می‌زند؛ بر این اساس، از جمله سیاست‌های ضروری در برنامه‌ی اقتصاد مقاومتی که از سوی رهبر معظم انقلاب به آن پرداخته شد، موضوع مدیریت مصرف و پرهیز از اسراف و زیاده‌روی است. ایشان در این باره می‌فرمایند:

مسئله‌ی مدیریت مصرف، یکی از ارکان اقتصاد مقاومتی است؛ یعنی مصرف متعادل و پرهیز از اسراف و تبذیر، هم دستگاه‌های دولتی، هم دستگاه‌های غیر دولتی، هم آحاد مردم و خانواده باید به این مسئله توجه کنند که این واقعاً جهاد است. امروز عدم اسراف و ملاحظه‌ی تعادل در مصرف بلاشک در برابر دشمن، حرکت جهادی است، انسان می‌تواند ادعا کند که این، اجر جهاد فی سبیل الله دارد. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام ۳/۵/۹۱) زیرا مصرف ما به نسبت، از تولیدمان بیشتر است و این امر، کشور را به عقب می‌برد و ضررهای

اقتصادی زیادی بر ما وارد می‌کند و جامعه دچار مشکلات اقتصادی می‌شود. (بیانات رهبری در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حرم امام رضا (علیه السلام) ۱/۱/۱۳۸۸).

با تأمل در سیره‌ی اهل بیت (علیهم السلام) می‌توان دریافت که راهنمایی‌های ایشان، تنها به موضوعات عبادی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه آن حضرات، درباره‌ی مسائل اقتصادی نیز پیروان خود را ارشاد می‌فرمودند، در بیانات مختلفی ضمن توصیه به کار و تلاش، پرهیز از اسراف و میانه‌روی، تباه‌سازی اموال را پدیده‌ای ناپسند می‌دانند.

ایشان در برخی مواقع، به صورت اختصاصی در گفتارهای خود، زنان را از اسراف منع می‌کردند تا بدین روش بر اقتصاد مقاومتی تأکید کنند. چنانکه امام صادق (علیه السلام) فرموده‌اند: «خَيْرُ نِسَائِكُمُ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ الرِّيحُ الطَّيِّبَةُ الَّتِي إِذَا أَنْفَقَتْ أَنْفَقَتْ بِمَعْرُوفٍ وَإِذَا أَمْسَكَتْ أَمْسَكَتْ بِمَعْرُوفٍ فَتِلْكَ عَامِلَةٌ مِنْ عُمَّالِ اللَّهِ وَ عَامِلُ اللَّهِ لَا يَخِيبُ وَلَا يَنْدُمُ؛ بهترین زنان شما زنی است که دارای بویی خوش و دست پختی خوب باشد. هنگامی که خرج می‌کند، بجا خرج کند، و هنگامی که خرج نمی‌کند بجا از خرج کردن خودداری ورزد. چنین زنی کارگزاری از کارگزاران خداست و کارگزار خدا نه ناامید می‌شود و نه پشیمان» (ابن بابویه، ۱۴۱۳، ج ۳، ۳۸۸)

امام صادق (علیه السلام) در این سخن ارزشمند، زنان را بر دوری از اسراف که یکی از مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی است ترغیب کرده؛ بر طبق این حدیث می‌توان گفت؛ روش‌هایی که زنان می‌توانند به اقتصاد مقاومتی کمک کنند، بهینه‌سازی در بخش مصرف است. اگر در خانواده، مصرف و استفاده از کالاهای مصرفی توسط مادر خانواده مدیریت نشود اقتصاد خانواده دچار مشکل می‌شود. زنان با استفاده از جایگاه ویژه‌ای که از لحاظ احساسات و عواطف در خانواده دارند، می‌توانند روی الگوی مصرف و نظام اقتصادی خانواده تأثیر مستقیم داشته باشند.

هر چه درآمد محدودتر باشد انتخاب‌ها هم محدود می‌شود و در نتیجه باید انتخاب‌ها درست و بهینه باشد تا بیشترین رضایت خاطر و مطلوبیت را برای افراد خانواده به بار آورد. برای رسیدن به این سطح، همکاری پدر و مادر لازم و ضروری است؛ ولی نقش مادر در منزل با توجه به مسئولیت مادری و همسری از پدر مهم‌تر است. اسراف و مخارج فرعی و غیرضروری یا گاهی زیان‌آور نه تنها سطح بهره‌وری خانواده را کاهش می‌دهد؛ بلکه به صورت فرهنگ و عادت نامطلوب به نسل‌های آینده منتقل می‌شود.

بسیاری از کالاهای، بود و نبودشان تأثیر چندانی در زندگی ندارد؛ اما تبلیغات و چشم و هم چشمی‌ها باعث می‌شود تا نیاز کاذب در مصرف‌کننده به وجود آید و زنان می‌توانند با جلوگیری از تجمل‌گرایی و اسراف، جامعه را از افتادن در این ورطه نجات دهند. به عنوان مثال می‌توان به برگزاری میهمانی‌های خانوادگی توجه کرد که زیاده‌روی و اسراف در آن‌ها بسیار روی می‌دهد. در این مجالس، تجمل‌گرایی بر سر سفره‌های غذا به وضوح دید می‌شود، در صورتی که با برگزاری میهمانی‌های ساده و به دور از تجمل، می‌توان فرهنگ ساده‌زیستی را نیز به فرزندان آموخت.

«ما اگر می‌خواهیم مردم در صحنه‌ی اقتصاد باشند، باید صحنه‌ی اقتصادی، امنیت داشته باشد؛ اگر امنیت را می‌خواهیم، بایستی دست مفسد و سوءاستفاده‌چی و دور زنده‌ی قانون و شکننده‌ی قانون بسته بشود؛ مبارزه با فساد این است؛ این باید جدی گرفته بشود؛ امروز خوشبختانه مسئولین این را می‌گویند، لکن گفتن کافی نیست. همه‌ی مسئولین - چه مسئولین اجرایی، چه مسئولین قضائی و چه مسئولین قوه مقننه - در این جهت مسئولند. اگر چنانچه وضع اجتماع، وضع اقتصادی کشور، مثل یک خانه بی‌در و دروازه‌ای بود که هر که خواست آمد، هر جور خواست عمل کرد، هر چه خواست برد، خورد، خب معلوم است، انسان نجیب شایسته‌ی متینی که می‌خواهد، از راه حلال ارتزاق کند، طبعاً جلو نمی‌آید. شفاف‌سازی، شرط اصلی این فسادستیزی است؛ باید شفاف‌سازی بشود، باید فضای رقابتی به وجود بیاید، باید فضای با ثبات به وجود بیاید؛ فعال اقتصادی در این شرایط خواهد آمد و احساس امنیت خواهد کرد. آن وقت در یک چنین فضایی، آن کسی که با ابتکار خود یا سرمایه خود یا کارآفرینی خود ثروتی به دست می‌آورد، نظام اسلامی از او حمایت می‌کند و تأیید می‌کند. اگر چنانچه فضا، فضای سالمی شد، [آن وقت] کسب ثروت و کسب درآمد، یک چیز مباح و مورد تأیید و مورد حمایت نظام است». (بیانات رهبری در جلسه‌ی مسئولان دستگاه‌های مختلف، ۹۲/۱۲/۲۰)

توجه به این نکته، قابل توجه و اهمیت است که استثمار و ظلم اقتصادی مانند؛ بخش، کم فروشی و ... مفاهیمی است که در هر زمان و عصری، متناسب با شرایط و اوضاع اجتماعی اقتصادی آن زمان، تحقق می‌پذیرد. در عصر حاضر، مسائل اقتصادی و میزان‌های آن، به کلی دگرگون شده است و استثمار اقتصادی، نیز چهره‌ی جدیدی به خود گرفته، به گونه‌ای که اکنون شرکت‌های بزرگ با سلطه بر معادن طبیعی و کارخانجات و زمین‌های کشاورزی متناسب با ابزار جدید جوامع را استثمار می‌کنند. از این رو در کلام ائمه اطهار (علیهم‌السلام) که سخن از عدم خیانت در ترازو و پیمانانه آمده است، (کلینی، ۱۴۰۴، ج ۲، ص ۲۱۲) باید تعمیم داده شود و قانون کلی که عدم استثمار می‌باشد، مورد نظر قرار گیرد.

نقش زنان در عمل به این مؤلفه نیز بارز است به این صورت که در هر جامعه‌ای پرورش نسل آینده به دست زنان است. امام خمینی (ره) در این باره فرموده‌اند: «نقش زنان در عالم از ویژگی‌های خاص برخوردار است. صلاح و فساد یک جامع از صلاح و فساد زنان در آن جامعه سرچشمه می‌گیرد». (موسوی خمینی، ۱۳۷۸، ج ۶، ص ۵۸۱)

پیامبر اکرم (صلی‌الله علیه و آله) فرموده‌اند: «کل مولد یولد علی الفطره فابواه یهودانه و ینصرانه؛ هر کودکی براساس فطرت پاک به دنیا می‌آید و این پدر و مادرش هستند که او را یهودی و نصرانی تربیت می‌کنند» (مجلسی، ۱۳۰۳، ج ۷۶، ص ۷۲۱)

با بیان این مطالب می‌توان گفت: زنان در عمل به این مؤلفه‌ی اقتصاد مقاومتی، سهیم هستند و نقش بارزی در این زمینه دارند؛ یعنی به این صورت که بانوان به صورت غیر مستقیم بر عمل به این مؤلفه تأثیر گذازند. اگر مادران بتوانند فرزندان را با هویت دینی تربیت کنند و از همان ابتدا، آنان را با مسائل حلال و حرام آشنا سازند. چنین فرزندان

مطمئننا در فعالیت‌های اقتصادی از ارتکاب به مفسد اقتصادی اجتناب می‌کنند؛ چون می‌دانند که لقمه‌ی حرام در زندگی انسان تأثیرگذار بوده و خلاف رضایت الهی است اگر چه پدر و مادر هر کدام به نوبه خود تأثیر خاصی در تربیت صحیح فرزند دارند اما در این میان نقش مادر پررنگ‌تر است؛ چرا که بیش از پدر مرتبط با فرزند می‌باشد. آنچه که باید بیش از پیش مد نظر قرار گیر اخلاق و رفتار مادر است چرا که کودک در رفتار او را شاهد و نمونه قرار داده و مفاهیم مذهبی و اخلاقی را از او می‌گیرد. مهم این است که مادر در مسیر تقوای الهی باشد و تربیتش را بر اساس پرهیز از گناه و عبادت خداوند متعال قرار دهد. بنابراین اخلاق و تقوای مادر در تربیت دینی فرزند بسیار تأثیر گذارند و بدین ترتیب می‌تواند در تربیت فرزند خود بر اساس آموزه‌های دینی موفق باشد.

۸- مدیریت بهینه‌ی منابع مالی

منابع مالی کشور، منبع عظیمی است که اگر درست مدیریت شود، می‌تواند جریان سرمایه‌گذاری و تولید را در جهت نیازهای کشور و تامین قدرت و استقلال اقتصادی قرار داده و این جریان را تسریع و گسترش دهد. از این رو در نظام مالی امروز، مدیریت بهینه‌ی منابع مالی، یکی از سیاست‌های ضروری در جهت دستیابی به اقتصاد مقاومتی است. مقام معظم رهبری در این باره می‌فرماید:

این کار در دستگاه‌های دولتی مورد توقع است که انجام بدهند: مدیریت دقیق و عالمانه‌ی منابع است و مدیریت منابع، معنایش این است که ما منابع را بکشانیم بر سمتی که امروز برای کشور ارزش افزوده‌ی مالی و غیر مالی دارد و مراد من از ارزش افزوده، فقط ارزش افزوده مالی نیست؛ آنچه که تولید را افزایش بدهد و از این قبیل. (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار جمعی از کارآفرینان سراسر کشور ۸۹/۶/۱۶).

این رکن در اقتصاد مقاومتی که توسط رهبر انقلاب برنامه‌ریزی شده، در سیره‌ی اقتصادی امام امام صادق (علیه السلام) نیز به خوبی تبیین شده و مورد توجه قرار گرفته است. از جمله در حدیثی که حضرت فرموده‌اند: «لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ وَلَا مَالٍ لِمَنْ لَا تَقْدِيرَ لَهُ وَلَا جَدِيدَ لِمَنْ لَا خَلْقَ لَهُ؛ کسی که حیا ندارد ایمان ندارد، و کسی که اندازه گیری ندارد مال نخواهد داشت و کسی که کهنه نداشته باشد نو نخواهد داشت». (کلینی، ۱۴۰۴، ج ۵، ص ۳۱۷)

با توجه به اطلاق مال در روایت مذکور که شامل هر نوع سرمایه‌ای از جمله؛ پول، طلا و... می‌شود؛ بنابراین، نظام اقتصادی حاکم بر حیات فرد و جامعه، اگر با محاسبه باشد، زمینه‌ای سازنده برای رشد مادی و معنوی افراد خواهد بود و سبب می‌شود تا از امکانات و نیروها به موقع و به اندازه، بهره‌برداری شود، و از هدر رفتن توان و فکر و سرمایه‌های انسان‌ها جلوگیری به عمل آید. زندگی بی‌حساب و فاقد محاسبه، تعادل و هماهنگی لازم را ندارد و با وجود صرف نیرو و سرمایه‌ی فراوان، بازدهی بسیار اندک خواهد داشت و در نتیجه، امکانات و نیروها هدر می‌رود، و استواری و پایداری حیات فرد و جامعه دچار خطر می‌شود. از این رو نه تنها بر مسئولان کشور؛ بلکه بر همه‌ی افراد جامعه لازم است که در جهت تحقق این رکن اقتصاد مقاومتی تلاش کنند. یکی از اقشار جامعه، گروه بانوان هستند

و می‌توانند در اجرای این رکن اقتصادی دخالت داشته باشند بدین صورت که بخشی از منابع مالی در خانواده‌ها موجود است از جمله منابع مالی می‌توان به پول و نقره اشاره کرد. مخصوصاً در کشور ما به دلیل اینکه زنان به زیورآلات علاقه زیادی دارند به همین جهت، بخش زیادی از طلا و نقره در اختیار بانوان است. بدین طریق اگر هر زنی مقداری از زیورآلات خود را برای پیشبرد اقتصادی خانواده و جامعه بکار گیرد و به عبارتی، مدیریت بهتری در این زمینه داشته باشد بدین صورت در عمل به این مؤلفه به نحو احسن عمل نموده است، از طرف دیگر همانطور که قبلاً گفته شد زنان مدیریت درون منزل را بر عهده دارند و اکثراً منابع پولی در اختیار آن‌ها گذاشته می‌شود، حال او می‌تواند این منبع پولی را صرف مخارج غیرضروری نماید یا آن را مدیریت کرده و گاه یک سرمایه‌گذاری یا کار تولیدی و ... انجام دهد.

همانطور که پیامبر نیز بر نقش زنان در عمل به این مؤلفه اقتصادی حدیثی فرموده‌اند: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ أَعَانَتْ زَوْجَهَا عَلَى الْحَجِّ وَالْجِهَادِ أَوْ طَلَبِ الْعِلْمِ أَعْطَاهَا اللَّهُ مِنَ الثَّوَابِ مَا يُعْطَى امْرَأَةُ أَيُّوبَ (عليه السلام)؛ هر زنی که در حج و جهاد و دانش‌اندوزی به شوهرش کمک کند، خداوند آن پاداشی را که به زن حضرت ایوب علیه السلام داده است، به او می‌دهد» (طبرسی، ۱۳۷۰، ص ۲۰۱)

بر طبق این روایت می‌توان چنین برداشت کرد که برخی از زنان هستند که سرمایه‌ی مالی خود و خانواده را صرف امور غیر ضروری می‌کنند و در مقابل برخی از بانوان وجود دارند که منابع مالی را برای امور ضروری از جمله تحصیل همسر و فرزندان به کار می‌گیرند و بدین ترتیب قدمی در عمل به فرمایش رهبری برمی‌دارد و این نمونه‌ای از مدیریت منابع مالی یک زن و بانوی مدیر است. او سرمایه‌ی مالی و پولی خود و خانواده را در جهت پیشرفت خانواده‌ی خود بکار می‌برد، مسلماً زمانی که افراد جامعه تخصص و علم داشته باشند این به نفع پیشرفت کشور است.

نتیجه‌گیری

برنامه‌ی اقتصاد مقاومتی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزار، جهت پیشرفت و مقاومت کشور در برابر تحریم‌ها است. در این میان زنان به عنوان نیمی از پیکره‌ی جامعه نقش بسیار مهمی در اجرای برنامه‌های اقتصاد مقاومتی دارند؛ زیرا زن بدون مناقشه به عنوان یکی از دو رکن اساسی خانواده در این سازماندهی و مدیریت، نقش اساسی را ایفا می‌کند. جایگاه مادری و همسری، عمده منابع مصرف را به زن می‌سپارد و انتظار می‌رود که او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح بین درآمدها و هزینه‌ها، توازن برقرار کند و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصاد خانواده نقش مؤثر ایفا کند. صرفه‌جویی و جلوگیری از اسراف، هدفمند کردن هزینه‌ها، ارائه برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت با رویکرد اقتصاد مقاومتی، تلاش برای هم‌افزایی علمی با کمترین هزینه‌ها، از مهم‌ترین مولفه‌های اقتصاد مقاومتی است که زنان جامعه می‌توانند در اجرای آن نقش مهمی ایفا کنند.

فهرست منابع و مآخذ

* قرآن کریم

نهج البلاغه: ترجمه محمد دشتی

غررالحکم

۱. ابن اثیر، مبارک بن محمد، النهابة فی غریب الحديث الاثر، قم، موسسه‌ی مطبوعاتی اسماعیلیان، ۱۳۶۷.
۲. ابن بابویه، محمد بن علی، من لا یحضره الفقیه، ج ۳، قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه‌ی مدرسین حوزه‌ی علمیه قم، بی‌جا، ۱۴۱۳ق.
۳. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول، قم، جامعه مدرسین، بی‌جا، ۱۴۰۴ق.
۴. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، بیروت، دارصادر، ۱۳۷۴.
۵. ازهری، محمد بن احمد، تهذیب اللغة، بیروت، دار احیاء التراث، ۱۴۲۱ق.
۶. جهانیان، ناصر، امنیت اقتصادی، قم، انتشارات دانش و اندیشه‌ی معاصر، ۱۳۸۸ش.
۷. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، مفردات الفاظ القرآن، بیروت، دارالعلم، چاپ اول، ۱۴۰۴ق.
۸. الصباغ، لیلی المرأة فی التاریخ العربی، دمشق، وزارت فرهنگ و ارشاد ملی، ۱۹۷۵م.
۹. طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج علی اهل اللجاج، تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۱ش.
۱۰. طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، قم، الشریف الرضی، ۱۳۷۰ش.
۱۱. طبری محمد بن جریر، تاریخ الطبری، ج ۲، تهران، فردوس ۱۳۸۹ش.
۱۲. طریحی، فخرالدین بن محمد، مجمع البحرین، تهران، مرتضوی، چاپ سوم، ۱۳۷۵ش.
۱۳. طوسی، محمد بن حسن، تهذیب الاحکام، جلد ۱، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۴۱۰ق.
۱۴. غرویانی، محسن، نهج الفصاحه، مشهد، عصر ظهور ۱۳۸۷ش.
۱۵. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۸، تهران، کتاب فروشی علمیه اسلامی، ۱۳۶۹ش.
۱۶. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۱۰۰، تهران، دارالکتب الاسلامیه، چاپ اول، ۱۴۰۳ق.
۱۷. موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، چاپ سوم، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)،

۱۳۷۸ش

مقالات

۱. اسدی، علی، نظام اقتصاد اسلامی الگویی کامل برای اقتصاد مقاومتی، فصل نامه سیاست های راهبردی و کلان، سال دوم، شماره ۵، ۱۳۹۳.
۲. اشرفی، یکتا و فاطمه فهیمی فر، بررسی شاخص های بهبود فضای کسب و کار با تاکید بر جایگاه ایران، ماهنامه بررسی مسائل و سیاست های اقتصادی، شماره ۱۱، ۱۳۹۰.
۳. میرمعزی، سیدحسین، اقتصاد مقاومتی و الزامات آن، فصل نامه علمی پژوهشی اقتصاد اسلامی، سال دوازدهم، شماره ۴۷، ۱۳۹۱.
۴. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۹۱/۶/۲.
۵. بیانات رهبر معظم انقلاب در اجتماع کارگران در کارخانجات تولیدی داروپخش، ۱۳۹۱/۲/۱.
۶. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار جمعی از پژوهشگران و مسئولان شرکت های دانش بنیان، ۹۱/۵/۸.
۷. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار رئیس جمهوری و اعضای هیئت دولت، ۹۱/۶/۲.
۸. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار کارگزاران به مناسبت عید غدیر خم، ۷۴/۲/۲۸.
۹. بیانات رهبر معظم انقلاب در حرم رضوی، ۹۱/۱/۱.
۱۰. بیانات رهبری در اجتماع بزرگ زائران و مجاوران حرم امام رضا (علیه السلام)، ۱۳۸۸/۱/۱.
۱۱. بیانات رهبری در دیدار جمعی از استادان دانشگاه های سراسر کشور، ۸۲/۸/۸.
۱۲. بیانات رهبری در دیدار دانشجویان، ۹۱/۵/۱۶.
۱۳. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام، ۹۱/۵/۳.
۱۴. بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از کار آفرینان سراسر کشور، ۸۹/۶/۱۶.